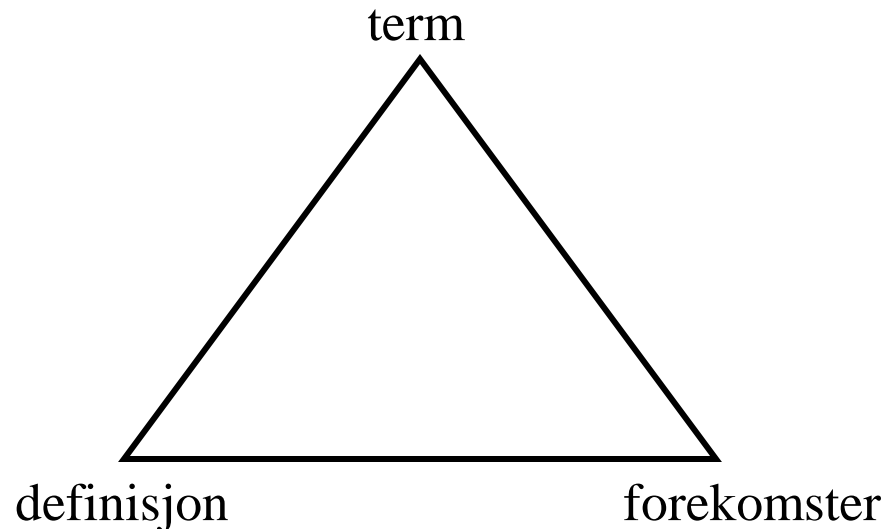

Rettslige aspekter ved informasjonsinfrastrukturer og semantisk interoperabilitet

Dag Wiese Schartum

Problemstillingen

- Spørsmålet i denne forelesningen er om det er mulig å bruke opplysningstyper fra en lov også i andre lover?
- Svaret kommer bl.a. an på hvorledes opplysningene er definerte, dvs i) hvor like/ulike de er og ii) hvor like det er mulig å gjøre dem.

Om legaldefinisjoner

- 66% av nye lover i perioden 2007 - 2010 inneholder legaldefinisjoner;
- Til sammen ble 210 begreper definert; (170 norske og 40 engelskspråklige);
- Gjennomsnittlig 5 – 10 definisjoner per lov;
- 118 av definisjonene var enkeltord, 52 definisjoner var ordsammensetninger
- Bare én definisjon var uttømmende (ikke videre forklart i forarbeidene);
- Ca 70 % av legaldefinerte norske enkeltord er i vanlig bruk i norsk språk; de øvrige er laget i tilknytning til lovgivningsformålet;
- Ca 20% av vanlig forekommende ord var definert på en måte som klart avviker fra vanlig språkbruk;
- Legaldefinisjoner er gjennomgående mer detaljerte enn ordboksdefinisjoner
- Legaldefinisjoner inneholder ofte elementer som refererer til beslutninger mv, dvs. til elementer som er forholdsvis formelle og faste;
- Det er flere eksempler på definisjoner som er formulert i samsvar med eksisterende definisjoner i andre deler av lovgivningen

Om definisjoner i lovtekster ellers

- Definisjoner kan også følge av en **rekke detaljregler**; f.eks. kan ekteskapsvilkårene i ekteskapsloven §§ 1 - 5a leses som en definisjon av “ekteskap”
- Definisjoner kan også være **implisitte**, f.eks. slik at en forstår “ekteskap” i samsvar med ordningen i ekteskapsloven også utenfor denne loven (< 300 forekomster i lover og forskrifter)
- Ofte vanskelig å skjelne mellom hva som er en definisjon og hva som er **vilkår** knyttet til (grunn)definisjonen, jf “samboer”.
- Definisjoner **i selve lovteksten** er sjelden uttømmende:
  - Begrepet kan være definert i **spesialmotivene**, ikke sjelden med videre henvisninger til bakenforliggende regelverk mv, f.eks. direktiver, forordninger mv
  - Også **generelle motiver** kan ha betydning for begrepsavklaringer
  - **Forvaltnings- og rettspraksis** kan gi grunnlag for videre presiseringer
  - Også “**hensynet til et godt resultat**” kan ha betydning, jf rettferdighetsvurderinger
- Definisjonene er med andre ord prinsipielt sett **dynamiske** (som rettslivet ellers)

Selv i sentral lovgivning som folketrygdloven (med forskrifter) mangler definisjoner av sentrale grunndata

§ 2-1. Det sentrale folkeregister

Registeret skal føres fortløpende, og skal omfatte alle personer som nevnt i folkeregisterloven § 1.

Knyttet til det enkelte fødselsnummer og D-nummer kan registeret inneholde opplysninger om følgende forhold:

Fullt navn

Fødested

Registreringsstatus for person med fødselsnummer:

1 = Bosatt

3 = Utvandret

4 = Forsvunnet

5 = Død

6 = Utgått fødselsnummer

7 = Fødselsregisteret

8 = Annullert tilgang

9 = Uregistrert person

Jf frf kap. 4

Ingen definisjon men
holdepunkter i lov om
forsvunne personer

Søkt etter, men ikke
funnet definisjon eller
regel i lovgivningen

Jf rundskriv om
dødsmeldinger, lov om
forsvunne personer og
forskrift om dødsdefinisjon

Problemet med lovspråk

- et lite eksempel

- Lover skrives i “naturlig språk” og er per definisjon vagt og gjenstand for fortolkning
- Lovgiver har ofte som konkret siktemål å skrive rettsregler som kan aksepteres som rettferdige
- Lover skrives én og én, uten en felles arkitektur

Hadde det vært mulig å finne frem til mye større grad av felles definisjoner? (jeg tror JA)

Jf utledningsloven, statsborgerskapsloven, folketrygdloven, og lov om individuelle pensjonsavtaler

<i>Vilkår/definisjonselementer</i>		<i>Lov nr</i>
Personen	Eldre enn 18 år	1
Bolig	Felles adresse	2
	Felles bolig	4
	Bor i samme hus med mindre enn fire boenheter	3
	Midlertidig adskilt	3
	Midlertidig adskilt, unntatt fengsel	2
Felles liv	Stabilt og etablert forhold som samboere	1
	Ha til hensikt å fortsatt bo sammen	1
	Felles hushold	2
Varighet	Av samboerskapet	1

Problemet med slett lovgivning

Lovgivning er en av de aller viktigste beslutningsprosessene i samfunnsstyringen ... men likevel “den eneste” beslutningstypen som er uten egne IKT-verktøy!

For uten epost, tekstbehandling og Lovdata-søk mv er lovgivning i dag stort sett kun *håndarbeide* ... noe som innebærer at en rekke analyser som krever IKT-støtte ikke blir utført

Dette gir bl.a manglende begrepsanalyser og -definisjoner, noe som igjen skaper en del av de IKT-arkitekturproblemene som forvaltningen prøver å løse i ettertid!

I stedet for ensidig å satse på å ordne og reparere på “arkitekturfeil” som lovgiver produserer, bør en også satse på forbedret lovgivning ved hjelp av IT-verktøy for lovgivningsarbeidet